

Галина Швецова-Водка,

д-р іст. наук, професор Рівненського державного гуманітарного університету

Рекомендаційна бібліографія в Україні на початку XXI ст.

Аналізується сучасний стан бібліографічної діяльності українських бібліотек. Особливу увагу приділено рекомендаційній бібліографічній продукції Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної бібліотеки України для дітей, Державної бібліотеки України для юнацтва. Наведено приклади новітніх рекомендаційно-бібліографічних проєктів обласних, міських та інших типів бібліотек. Відзначено активізацію рекомендаційно-бібліографічної діяльності читачів у соціальних мережах, появу нових жанрів рекомендаційної бібліографічної інформації, підґрунтям яких є електронні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології.

К л ю ч о в і с л о в а: популяризація знань, рекомендаційна бібліографія, бібліографічна діяльність бібліотек, електронні бібліографічні ресурси, жанри бібліографічних посібників.

З і зруйнуванням адміністративно-командної системи управління суспільством розпочалася критика рекомендаційної бібліографії як знаряддя цієї системи. У такій критиці, безумовно, був певний сенс. Рекомендаційна бібліографія в роки радянської влади виконувала соціальне замовлення комуністичного виховання людини. Але у цьому напрямі «працювала» не тільки рекомендаційна бібліографія. Усі твори друку, усі засоби масової інформації були підпорядковані панівній ідеології. Тому надбання рекомендаційної бібліографії минулих років потрібно використовувати в наш час дуже обмежено. Рекомендаційні бібліографічні посібники можуть служити лише показником стану суспільної думки в той час, коли вони створювалися, хоча теоретичні засади рекомендаційної бібліографії, методичні прийоми, організаційні принципи її формування, в основному, залишилися без змін.

Нашому суспільству вкрай потрібна бібліографія, яка б подавала бібліографічну інформацію про кращу нову літературу з усіх галузей знань, ґрунтуючись на нових ідеологічних засадах, сучасних підходах. Потрібні такі рекомендаційні бібліографічні посібники, в яких би заново переглядалася наявна видавнича продукція і відбиралася саме та, яка дійсно може використовуватися з метою освіти, самоосвіти, виховання та популяризації знань.

Враховуючи уроки минулого, нова рекомендаційна бібліографія повинна створювати умови для вільного розвитку людини, орієнтувати в різних напрямках суспільної думки, давати можливість людині особисто вибирати необхідну літературу з наявного кола видань.

На жаль, порівняння теоретичних уявлень про рекомендаційну бібліографію з її реальним станом часто стає основою невтішних висновків. Ідеаль-

ної, бездоганної системи рекомендаційних бібліографічних посібників не існувало й не існує нині, що пояснюється низкою причин. Адже створення всіх необхідних ланок системи потребує значної роботи багатьох бібліотечних центрів, яка розтягується на роки. Створені раніше бібліографічні посібники застарівають, вони потребують постійного оновлення. Наклади рекомендаційних бібліографічних посібників не враховують кількості бібліотек, котрим вони потрібні, не кажучи вже про індивідуальних споживачів інформації, тому такі видання не доходять до тих, кому вони призначені. А якщо й доходять, то склад фондів бібліотек не завжди відповідає тим рекомендаціям кращої літератури, що містяться в бібліографічних посібниках. Отже, бібліографічні посібники не виконують свого призначення бути надійним путівником у виборі літератури для читання.

Занурюючись у проблеми рекомендаційної бібліографії, котрі найяскравіше виявилися на початку 90-х років XX ст., деякі публіцисти почали «доводити», що рекомендаційна бібліографія взагалі не потрібна новому суспільству. Ситуацію ускладнювали й такі чинники, як перехід бібліографічних джерел на нові – комп'ютерні, електронні – носії інформації. Деякі науковці вирішили, що в нових умовах, за наявності загальнодоступних електронних каталогів, які з найбільшою повнотою відображатимуть видавничу продукцію, вибірково рекомендаційні бібліографічні посібники будуть не потрібні читачам.

Однак, бібліографічна практика спростувала негативні прогнози деяких фахівців стосовно рекомендаційної бібліографії. Бібліографи продовжували створювати рекомендаційні бібліографічні посібники, постійно вдосконалюючи їх методику, залучаючи нові джерела і способи подання інформації.

Новітня рекомендаційна бібліографія перебуває у полі зору як науковців, так і бібліографів-практиків. Сучасний досвід її створення висвітлювали М. Женченко, Л. Глазунова, В. Кононенко, В. Красножон та ін. Однак, здебільшого кожна така публікація присвячується досвіду підготовки певного ресурсу чи досвіду окремої бібліотеки. Узагальнювальних праць небагато, тому є потреба в їх доповненні, що й стало метою статті.

Упродовж багатьох років організаційним, методичним центром рекомендаційної бібліографії в Україні є Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого (колишня Державна республіканська бібліотека УРСР; Державна бібліотека України; Національна парламентська бібліотека України).

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого є також найбільшим в країні центром створення рекомендаційних бібліографічних посібників. Серед рекомендаційних бібліографічних посібників, що готуються і видаються Бібліотекою, слід назвати, насамперед, «Календар знаменних і пам'ятних дат» – періодичне видання, що оперативно інформує бібліотекарів, вихователів, пропагандистів знань про найвизначніші дати календаря, вказує літературу про видатні події. В останні роки «Календар...» виходить під назвою «Дати і події» двічі на рік. Посібник подає коротку інформацію про майбутні знаменні і пам'ятні дати та перелік літератури, а також документів інших видів: ілюстрацій, грамзаписів, діафільмів, кінофільмів, у яких відображена та чи інша подія. Довідкова стаття, присвячена певній даті, часто створюється завдяки значній пошуковій, дослідницькій роботі бібліографа і може бути джерелом не тільки вторинної (бібліографічної), але й первинної інформації, що є результатом наукового дослідження або науково-популярного огляду, що повідомляє маловідомі загалу факти.

Установа традиційно виконувала значну роботу в галузі рекомендаційної бібліографії художньої літератури і літературознавства. Багато років (1970–2011) Бібліотека випускала поточні галузеві рекомендаційні бібліографічні покажчики – щорічники або дворічники «Художня література. Критика. Літературознавство» (у 1994–1995 рр. під назвою «Художня література. Критика. Літературознавство. Мовознавство»). Припинення цього видання утворило значну прогалину в рекомендаційній бібліографії України.

У своїх тематичних рекомендаційних бібліографічних посібниках вона оперативно відгукується на найактуальніші питання сучасності. Зокрема, до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка у 2014 р. нею виданий рекомендаційний бібліографічний по-

кажчик «Тарас Шевченко і Україна» (у 2-х ч. Уклад.: О. Білик, О. Галганова; наук. ред. В. Кононенко). Видання вирізняється новітніми підходами до добору літератури для рекомендаційних бібліографічних посібників. Воно вже не обмежується вузьким колом останніх за часом публікацій, тут пропонуються різні способи розкриття їх змісту. У першій частині покажчика відображено 906 назв творів, у другій – 1377, у т. ч. окремі видання, публікації з неперіодичних та періодичних видань, документи текстові і образотворчі, електронні ресурси. Поряд зі звичайними бібліографічними описами та анотаціями у виданні широко використовуються різні форми подання як первинної, так і вторинної інформації: вступні статті та замітки, групові анотації та огляди літератури, цитати з рекомендованих творів, ілюстрації. Детально розроблений допоміжний апарат посібника: іменний покажчик, де вказано прізвища авторів публікацій і персоналії; географічний покажчик, до якого включено назви міст, населених пунктів, губерній, областей, рік, гір, археологічних та історичних пам'яток тощо. Це видання може бути зразком сучасного підходу до рекомендаційної бібліографічної інформації, розрахованої на дорослого читача, зацікавленого у поглибленому вивченні теми.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. рекомендаційні бібліографічні посібники поряд із традиційними, друкованими та рукописними формами, набувають форм електронних. У першу чергу, створюються аналогові форми, тобто електронні документи, які копіюють зміст друкованого аналога або передують його опублікуванню в друкованому документі. За умови представлення такого посібника в комп'ютерній мережі або на веб-сайті бібліотеки він стає доступним широкому колу користувачів і успішно виконує завдання рекомендаційної бібліографії.

Зокрема, на веб-сайті Бібліотеки представлені рекомендаційні бібліографічні посібники, які знайомлять з літературою, що сприяє освіті, самоосвіті, задоволенню пізнавальних інтересів загалу читачів: «Художня література. Критика. Літературознавство» за 2008–2010 рр. та «Сім чудес України». Однак варто зазначити, що знайти їх на сайті нелегко, адже вони розташовані в розділі «Бібліотечному фахівцю», підрозділі «Видання Науково-бібліографічного відділу», куди звичайний користувач навряд чи загляне. Інший варіант доступу до названих посібників: через навігаційне меню, рубрику «Видання НПБУ», далі – «Науково-бібліографічні видання», і тільки після цього – «Рекомендаційні бібліографічні посібники». Аналогічну ситуацію можна спостерігати і на сайтах інших бібліотек. Тому цілком очевидно,

що рекомендаційні бібліографічні посібники потребують особливої уваги при формуванні змісту веб-сайта бібліотеки, виокремлення їх з-поміж інших матеріалів у рубрику, зміст якої легко розпізнати навіть нефахівцю бібліотечної справи.

Координація діяльності бібліотек України в галузі рекомендаційної бібліографії передбачає певний розподіл обов'язків відповідно до галузей знань та читачьких категорій. У галузі рекомендаційної бібліографії для дітей та юнацтва активно працюють Національна бібліотека України для дітей та Державна бібліотека України для юнацтва.

Одним з нових напрямів рекомендаційного бібліографування є створення електронних рекомендаційних бібліографічних покажчиків (ЕРБП), тобто автоматизованих інформаційно-пошукових систем (чи баз даних), що знайомлять користувачів із кращою літературою, допомагають у пошуку творів, які відповідають інтересам читачів. Прикладом може бути робота Національної бібліотеки України для дітей над ЕРБП «Природа і людина». Цей посібник відображає як науково-популярну, так і художню літературу різної тематики, а також біографічні відомості про письменників, їхні портрети, відомості про художників, що ілюстрували твори, тощо. Станом на 2016 р., посібник має вже 11 розділів: Дорога до Храму; Зелене диво Землі; Золота колекція дитячої літератури; Знай, люби, бережи; Космічний світ; Лабіринтами права; Мандруємо по планеті; Наш дім – Земля; Письменник і природа; Світ тварин; Українське мистецтво. Кожний розділ має підрозділи. Назви розділів і підрозділів є гіпертекстовими, тобто за ними відкриваються довідкові та бібліографічні тексти.

З 2008 р. Бібліотека почала створювати інтерактивні інтернет-ресурси. Оригінальними джерелами рекомендаційної бібліографічної інформації стали «Казково-пізнавальна мандрівка за сюжетом української народної казки «Рукавичка» для дітей 7–10 років» під назвою «Хто в рукавичці живе»; «Заочний краєзнавчо-туристичний похід для дітей 12–15 років» під назвою «Сім чудес природи України» та ін.

Варто звернути увагу і на такий електронний бібліографічний ресурс Національної бібліотеки України для дітей – електронний портал «КЛЮЧ». Ця назва – скорочення від «Краща література юним читачам». Вона має подвійний зміст. Це не просто абрєвіатура з наведених слів, а й традиційна емблема бібліографії: ключ до знань. «КЛЮЧ» почав діяти з 2010 р. Автори повідомляють: «Цей проект має на меті допомогти дітям і підліткам отримати фахову інформацію про нові і призабуті книжки, видані в Україні, познайомити з письменниками і художниками-

ілюстраторами, які присвятили свій талант дитячій літературі; дорослому заінтересованому читачеві – ознайомитися з літературознавчими та книгознавчими розвідками у галузі дитячої літератури, а також – при бажанні – взяти участь у дискусії про шляхи розвитку української дитячої книги і літератури, або залишити свої міркування стосовно того або іншого видання, яке рецензується на сторінках «Ключа» (<http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5516>). Зміст цього ресурсу складається з окремих повідомлень різних жанрів: анованих бібліографічних описів, рецензій, списків, оглядів, критичних статей, біографічних нарисів тощо. Матеріали «КЛЮЧА» розраховані як на дітей, так і на дорослих. Передбачено можливість відгуків читачів на представлені публікації.

Продовжуючи тему «КЛЮЧА», у 2012 р. Національна бібліотека України для дітей спільно з іншими вітчизняними дитячими бібліотеками розпочала новий проект – електронну антологію улюблених творів дитячої літератури «Почитайка». Мета цього проекту – ознайомити сучасного юного читача з кращими творами із бібліотечних запасників, книгами, якими захоплювалися батьки, бабусі та дідуся. Зайшовши на сторінку проекту, можна почитати улюблені вірші, короткі оповідання, ознайомитися з уривками з великих творів, які відібрані й озвучені бібліотекарями [8]. Уривки з літературних творів супроводжуються бібліографічними описами видань, у яких вони опубліковані, і таким чином бібліографічна інформація знаходить свого заінтересованого споживача.

Інший електронний ресурс Національної бібліотеки України для дітей – «Книжковий експрес з минулого» створений з метою розкрити читачам скарби книжкового фонду бібліотеки за допомогою циклу віртуальних книжкових виставок. Бібліографічні описи видань подаються поряд з фотографіями їхніх обкладинок, ілюстраціями з книжок, цікавими текстами та коментарями. Інколи вони мають навіть музичний супровід.

Свою відповідальну нішу у сучасній рекомендаційній бібліографії віднайшла і Державна бібліотека України для юнацтва. Вона готує бібліографічні посібники для самоосвітнього читання учнів старших класів і студентства, на допомогу вчителям, вихователям, викладачам вищої школи у їх навчальній та виховній роботі з молоддю.

Широку читачьку адресу мають поточні щорічні бібліографічні покажчики: «Молодь в українському суспільстві» (вип. 7–14. 2007–2013 рр.) («розраховані на учнів, студентів, викладачів навчальних закладів та фахівців, які працюють з молоддю») та «Путівник

економічної літератури для молоді» (вип. 1–8. 2007–2014 рр.) («рекомендований студентам, аспірантам, викладачам, бібліотекарям, а також широкому колу читачів, які цікавляться новинками з питань економіки в Україні та світі»). Судячи з їх наповнення, посібники, насамперед, призначені викладачам, студентам педагогічних та економічних спеціальностей, вони заповнюють прогалину в рекомендаційній бібліографії, що існувала довгий час: на допомогу вищій освіті. Учням загальноосвітньої школи і «широкому колу читачів», вочевидь, потрібні інші рекомендаційні бібліографічні посібники.

Значна частина рекомендаційної бібліографічної продукції Державної бібліотеки України для юнацтва покликана допомогти у проведенні позашкільної та позакласної виховної і освітньої роботи – вчителям, вихователям, бібліотекарям. Наприклад, бібліографічний покажчик «Відверто про наркоманію: щоб не занастити молодість» із серії «Несекретна інформація» (Вип. 2. Уклад. : Т. Буряк, Н. Гуцул ; ред.: Н. Лінкевич, С. Чачко. Київ, 2012. 36 с.) рекомендовано «бібліотечним працівникам, вчителям, викладачам вузів, учням, студентам», але, судячи зі змісту, він доступний більше вихователям, ніж учням.

Натомість, учнів і студентів може зацікавити відеоролик «Молодь і СНІД», що супроводжується анотованим бібліографічним списком «Це обов'язково треба знати» (http://wellness.4uth.gov.ua/nonclassified_information/youth_and_AIDS/important_to_know). Особливе враження справляє розташований на сайті Бібліотеки буктрейлер «Когда ты рядом» (буктрейлер на книгу Светланы Талан «Когда ты рядом» / Беловицкая Юлия, бібліотекар Северодонецкой городской публичной библиотеки Луганской области. – Электрон. видео-данные (1 файл: 3 мин.). – Северодонецк, 09.07.2012. – Режим доступа : <http://www.youtube.com/watch?v=LWWX589RLQE&feature=share&list=ULLWWX589RLQE>. – Загл. с экрана).

Учням старших класів адресовані рекомендаційні бібліографічні посібники серії «Для тих, хто хоче знати більше»: «Математика», «Фізика», «Хімія», «Біологія», «Космонавтика». Тут матеріал подається у вигляді гіпертекстових посилань від назв розділів і підрозділів, має популярний виклад, супроводжується ілюстраціями, у т. ч. відеороликами.

Серед нововведень, запроваджених Бібліотекою, відзначимо подання шифрів, що позначають місцезнаходження книги у фонді ДБУ для юнацтва. Такий прийом, безумовно, зручний для користувачів.

Багато інших бібліотек також демонструють творчий підхід, створюючи електронні бібліографічні ре-

сурси рекомендаційного спрямування: віртуальні книжкові виставки, віртуальні екскурсії, блоги тощо.

Велику увагу рекомендаційній бібліографії приділяють обласні універсальні наукові бібліотеки (ОУНБ), які готують рекомендаційні бібліографічні посібники краєзнавчого змісту, а також тематичні і персональні рекомендаційні бібліографічні покажчики з окремих актуальних питань. ОУНБ України активно розвивають сучасні електронні форми рекомендаційних бібліографічних посібників. Взяти хоча б блог «Порадник читача» Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки. Він пропонує ознайомитися з інформацією про книги, часописи та читання як дозвілля, містить цікаві факти з життя книгозбірень, літературні та мистецькі портрети, біографії авторів, нові імена у культурному житті краю (і не тільки), рекомендації, огляди основних інтернет-ресурсів (http://poradnik.rv.ua/index/pro_blog/0-2). Інформація подається у вигляді анотацій до бібліографічних описів, фото обкладинок, гіперпосилань на додаткові матеріали.

Свій внесок у формування системи сучасних рекомендаційних бібліографічних посібників роблять обласні юнацькі та дитячі бібліотеки. Наприклад, Волинська обласна бібліотека для юнацтва започаткувала цикл бібліографічних дайджестів «За сторінками підручника XXI століття». Його головна мета – подати узагальнену інформацію з певних тем, на які є постійний попит читачів Бібліотеки, але коло публікацій з яких досить обмежене. Основним споживачем дайджестів, як передбачається, будуть учні загальноосвітньої школи, усі, хто виявляє інтерес до тем, що висвітлюються у виданнях. Від оголошення на сайті подано гіперпосилання до виданих бібліографічних дайджестів [1].

Останнім часом створенням рекомендаційних бібліографічних посібників, переважно краєзнавчого змісту, дедалі активніше опікуються центральні районні, міські і навіть окремі шкільні бібліотеки. Цікавий досвід власної рекомендаційно-бібліографічної діяльності в електронному середовищі описаний шкільним бібліотекарем Галиною Лех [9].

Центральна міська бібліотека для дітей ім. Шури Кобера і Віги Хоменка м. Миколаєва заявила про себе своїм «вебліографічними дайджестами» [11]. Цей жанр побудований на використанні і пропаганді веб-ресурсів різної тематики. Наприклад: «А песни тоже воевали!: веблиографический экскурс ко Дню Победы»; «Я маю право (права дитини)»; «Рукотворні дива України»; «Мрії зламане крило: літературний веб-портрет Лесі Українки»; «Країна Всеволода Нестайко: літературні сторінки» та ін.

Кожен такий дайджест містить, крім бібліографічних описів веб-ресурсів, ще й гіпертекстові посилання на веб-сторінки, де подається текстова та зображувальна інформація (іноді навіть музична). Відповідно до тематики в окремих дайджестах розміщуються списки друкованих джерел.

Для сучасної рекомендаційної бібліографії характерна значна активізація читацької рекомендаційно-бібліографічної діяльності. Читачі, які люблять книги і читання, прагнуть поділитися своїми враженнями від прочитаного, зацікавити інших, залучити їх до «світу книг».

«Буктрейлер» тлумачиться як особливий жанр популяризації книги. Назва «буктрейлер» походить від англ. book trailer (перше значення слова trailer – причіп (до автомобіля тощо), друге – анонс). Буктрейлер – це короткий відеоролик, який відображає особливо яскраві моменти книги, візуалізує її зміст. Для нього характерна участь автора-читача у наочному представленні книги через відео-запис. Фахівці вважають, що історія буктрейлерів розпочалася у 2002 р., а широку публіку трейлер уперше продемонстрували через рік, на книжковому ярмарку в Луїзіані в 2003 році. Проте практика створення буктрейлерів набула поширення лише з 2005 р. завдяки розвитку відеохостингів (YouTube та ін.) і соціальних мереж. Методику створення буктрейлерів вивчають і розробляють бібліотекарі та книготорговці, збагачуючи свій арсенал способів популяризації літератури [12]. Одночасно «буктрейлерами» називають авторів таких повідомлень, пропагандистів книги.

Можливість оперативної передачі повідомлень читачам надає блог (англ. blog, від web log, «мережевий журнал чи щоденник подій») – веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості. Авторів повідомлень звуть блогерами, а якщо блог присвячується пропаганді книг – букблогерами (англ. book blogger).

Блоги, які подають повідомлення у вигляді відеозаписів, звуться відеоблогами, а їх автори – відеоблогерами. Останні розповідають про прочитані книги на YouTube, оглядають новинки книжкового ринку, рекламують улюблених письменників. YouTube (від англ. you – «ти», «ви» і tube – «труба», жарг. англ. – «телевізор»; вимовляється як «Ютьюб») – відеохостинг, що надає користувачам послуги зберігання та показу відеозаписів. Користувачі можуть завантажувати, переглядати, оцінювати, коментувати і ділитися тими або іншими відеозаписами. Завдяки простоті і зручності використання YouTube став популярним відеохостингом. Отже, інша назва книжкового відео-

блогу – буктьюб (англ. book tube), а його автор, відповідно, буктьюбер.

Рух буктьюберів існує з 2009 р. Відеохостинг YouTube дає аудиторії, що читає, відмінний шанс розповісти про улюблені книги або розкритикувати невіддалі літературні твори. Прикладом успішного буктьюба можуть бути «Літогляди Сущука», присвячені сучасній українській художній літературі (https://www.youtube.com/channel/UCLv00oet_5fq8tEwj7vg9xw).

Останнім часом увага бібліотекарів-бібліографів спрямована на залучення для пропаганди книги, читання нового жанру журналістики та веб-дизайну – «лонгвідів». Так звані лонгвіди – це один із провідних трендів у веб-дизайні 2015 р. За допомогою лонгвідів сайти не просто діляться зі своїми відвідувачами інформацією, а розповідають цілі історії, підсилюючи ефект залучення. Термін «лонгвід» дослівно можна перекласти як «довге читання» – від англ. «long read». Відповідно, таким терміном сьогодні найчастіше позначають текстові матеріали великого розміру, на читання яких йде чимало часу. Будь-який лонгвід, крім безпосереднього тексту, містить ще й мультимедійний контент – ілюстрації, фотографії, відеоролики або інфографіку [13]. Вивчаючи засоби створення веб-сайтів, бібліографи звернули увагу на можливість застосування форми лонгвіду для представлення бібліографічного огляду чи бібліографічного дайджесту у вигляді лонгвіду.

Інформаційний простір Інтернету з кожним роком дедалі більше заповнюється спеціальними каналами, у т. ч. відеоканалами, спрямованими на популяризацію книг. Серед таких можна назвати: LiveLib (Жива бібліотека, Лайвліб) – соціальна мережа, присвячена літературі. Сайт надає інформацію про книги, письменників, видавництва, бібліотеки, у тому числі найпопулярніші книги, котрі зацікавили читачів, останні новинки і відомі твори, що знайшли друге дихання. З бібліографічної інформації розпочинається також EXLIBRIS – українська електронна бібліотека (exlibris.org.ua).

Нові форми видань, зокрема електронна книга, надають нові можливості і для подання рекомендаційно-бібліографічної інформації у вигляді самостійної частини видання. Зокрема, така форма електронної книги, як фанбук – «новий тип пристроїв і програм, які орієнтовані на конкретну цільову аудиторію відомого автора» [2]. Фанбук може бути у вигляді пристрою для читання електронних книг, так званого рідера, або програмного забезпечення, створеного під конкретного письменника, музиканта, іншої відомої особи та за участі цього діяча. Крім

власне творів особи, якій присвячений фанбук, у ньому може міститися перелік інших творів автора, які можна купити (закачати) за допомогою вбудованого магазину за наведеними посиланнями, та списки улюблених творів «ведучого книги».

Аналіз сучасного стану рекомендаційної бібліографічної діяльності бібліотек дає змогу зробити висновки, що цей вид бібліографії активно розвивається, має багато практичних досягнень і гарну перспективу подальшого розвитку.

Потреби читачів щодо кращих літературних творів, допомоги, пов'язаної з навчанням, орієнтацією серед сучасних засобів інформації задовольняються різними способами. При цьому значну роль відіграє ініціатива, творчий підхід бібліотекарів-бібліографів.

Кращі рекомендаційні бібліографічні посібники отримують високу оцінку читачів, активно використовуються якщо не за своїм прямим призначенням, то як засоби загального ознайомлення зі станом наукових досліджень у різних галузях знань, з мистецтвом, художньою літературою. Вони сприймаються як концентровані довідники, як допоміжна література в процесі навчання, як науково-популярні книги для читання.

Використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу значно урізноманітнити жанрову палітру рекомендаційної бібліографії, максимально наблизити її до потреб сучасних користувачів бібліотек, поєднувати в популяризації літератури як традиційні нонелектронні, так і електронні засоби.

Список використаних джерел

1. Бібліографічні дайджести [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://voub.at.ua/load/2-1-0-8> (дата звернення: 15.12.16). – Назва з екрана.
2. Глазунова Л. В. Нові формати книг та форми їх рекомендації читачам. Частина перша. Фліпбук, фанбук / Л. В. Глазунова // Шкільний бібліотекар. – 2015. – № 1 (49) січень. – С. 14–17.

3. Глазунова Л. В. Рекомендаційна бібліографія на сучасному етапі розвитку: жанрові інновації [Електронний ресурс] / Л. В. Глазунова. – Режим доступу : http://belinskogo.kh.ua/Glazunova_Bibliography_recommendations.html (дата звернення: 11.12.16). – Назва з екрана.

4. Женченко М. Загальна і спеціальна бібліографія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Женченко. – Київ : Жнець, 2011. – С. 108–112.

5. Кононенко В. «Календар знаменних і пам'ятних дат» – цінне джерело бібліографічної інформації / Валентина Кононенко, Ірина Сивашова // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 2. – С. 50–51.

6. Красножон В. М. Бібліографічні ресурси НБУ для дітей – інструмент адаптації в електронному середовищі та дієвий засіб залучення до читання [Електронний ресурс] / В. М. Красножон, С. В. Кисельова // Міжнародна наукова конференція «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів», Київ, 8–10 жовт. 2013 р. – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/139> (дата звернення : 15.12.16). – Назва з екрана.

7. Красножон В. Віртуальний крок до читача / Валентина Красножон, Наталія Дзюба // Шкіль. бібл.-інформ. центр. – 2014. – № 4. – С. 12–21.

8. Красножон В. Електронні ресурси Національної бібліотеки України для дітей: нова модель розвитку [Електронний ресурс] / В. Красножон. – Режим доступу : http://odb.km.ua/?dep=1&dep_cp=563&dep_cug=1352#top (дата звернення : 15.10.16). – Назва з екрана.

9. Лех Г. Електронні бібліографічні ресурси шкільної бібліотеки / Галина Лех, Галина Швецова-Водка // Вісн. Кн. палати. – 2016. – № 7. – С. 28–30.

10. Содомора Х. BookTube по-українськи: 6 книжкових відеоблогерів [Електронний ресурс] / Христина Содомора. – Режим доступу : <http://www.chytomo.com/news/booktube-po-ukrainski-6-knizhkovix-videoblogeriv> (дата звернення : 15.10.16). – Назва з екрана.

11. Трачук Л. Веббіографічні ресурси українських бібліотек / Людмила Трачук // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 3. – С. 31–34.

12. Федоров А. О. Буктрейлер как новая форма привлечения к книге и чтению [Электронный ресурс] / А. О. Федоров. – Режим доступа : http://www.nbchr.ru/PDF/nrk_145/fedorov.pdf (дата обращения : 15.10.16). – Загл. с экрана.

13. Що таке лонгриди на сайтах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://webstudio2u.net/ua/design-web/857-cho-takoe-lon-grid-na-sajte.html> (дата звернення: 15.10.16). – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 28.12.2016 р.

Halyna Shvetsova-Vodka,

doctor of Historical Sciences, professor of the Rivne State Humanitarian University

RECOMMENDED BIBLIOGRAPHY IN UKRAINE AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

The modern state of bibliographic activity of the Ukrainian libraries, devoted for help to education, self-education and popularization of knowledge is considered. The special attention is spared to the recommended bibliographic products of the National parliamentary library of Ukraine, National library of Ukraine for children, State library of Ukraine for youth. Examples are made also of the newest recommendation-bibliographic projects regional, town and other types of libraries. Activation of recommendation-bibliographic activity of readers in social networks is marked, appearance of new genres of recommendation bibliographic information, soil of which are electronic resources and information-communication technologies.

K e y w o r d s: recommended bibliography, popularization of knowledge, bibliographic activity of libraries, genres of bibliographic manuals.